

Meerjaren Onderhoudsprogramma

Openbare Ruimte

Datum: 16-3-2023

Meerjaren Onderhoudsprogramma

Openbare Ruimte

Auteur: Eenheid Openbare Ruimte in samenwerking met Cyber Adviseurs

Datum: 16-3-2023

INHOUDSOPGAVE

1.	Aanleiding	4
1.1	Waarom een Meerjaren Onderhoudsprogramma	4
1.2	Leeswijzer	4
2.	Wat gaan we doen?	5
2.1	Processen	8
2.2	Planning	9
3.	Kosten	11
3.1	Soorten kosten kapitaalgoederen	11
3.2	Kosten en dekking kapitaalgoederen	12
3.3	Financiën per vakdiscipline	13
4.	Resultaten	17
4.1	Projectresultaten	17
5	Conclusie en aanbevelingen	20
5.1	Data gedreven tools	20
5.2	Processen	21
5.3	Kosten	21
6.	Bijlagen	22
Bijlage 1	Verslag beeldvormingssessie	
Bijlage 2	Processen selectie integrale projecten	
Bijlage 3	Financiële afspraken	
Bijlage 4	Memo Cyber Adviseurs 2021	
Bijlage 5	Motie kwaliteit wegen	

1. Aanleiding

Eind 2021 heeft de gemeenteraad het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte (IBOR) 'Buiten voor elkaar' vastgesteld. Aanleiding voor dit plan was de veranderende leefomgeving en de geplande invoering van de omgevingswet. In dit plan zijn de kaders voor het beheer van de openbare ruimte vastgelegd. Dit omvat onder andere de gewenste beheerkwaliteit en geeft richting aan het implementeren van doelen van de concept-omgevingswet, participatie en andere maatschappelijke opgaven zoals biodiversiteit, gezonde leefomgeving en de energietransitie.

Voortvloeiend uit het IBOR is het nodig om tot komen tot een Meerjaren Onderhoudsprogramma (MJOP), het voorliggend plan. Met het MJOP willen we bereiken dat de kapitaalgoederen op zowel de korte als de lange termijn in stand worden gehouden. Kapitaalgoederen zijn objecten die een belangrijke maatschappelijke en financiële waarde hebben, het gaat in de openbare ruimte bijvoorbeeld om verhardingen, civiele kunstwerken, groen en riolering. In het voorliggende MJOP zijn de kaders om het beheer van de openbare ruimte te plannen en programmeren, de beheeropgave, de financiën en de planning beschreven en in beeld gebracht.

1.1 Waarom een Meerjaren Onderhoudsprogramma

Tot nu toe had iedere beheerdiscipline een losstaand plan voor het beheer van de kapitaalgoederen, inclusief een losstaande planning. Deze plannen waren meestal operationeel en golden voor een periode van vier jaar. Deze beheerplannen vormen het uitgangspunt voor dit MJOP. Het MJOP verbindt deze plannen en geeft invulling aan de tactische vertaling van opgaven voor de leefomgeving op de middellange en lange termijn naar het beheer van de openbare ruimte. Het plan geeft tegelijkertijd inzicht en overzicht binnen en buiten de organisatie.

Het MJOP brengt een aantal voordelen met zich mee. Het geeft de samenwerking tussen beleid, realisatie en uitvoering meer vorm, zorgt voor kansen in het aanhaken van andere programma's zoals duurzaamheid, gezondheid en circulariteit, draagt bij aan gebieds- en opgavegericht werken en bevordert het (vroegtijdig) betrekken van stakeholders en inwoners. Hiermee is het MJOP een instrument in het borgen van het beheer en onderhoud op de lange en middellange termijn én is het de ontbrekende schakel tussen de verschillende programma's en beheer.

Het MJOP is een doorlopend proces van plannen en programmeren. In de komende jaren werken we daarom aan een goede invulling voor deze ontbrekende schakel tussen beleid en beheer. Dit doen we onder andere door het uitvoeren van projecten in samenspraak met andere teams en onze inwoners. Daarnaast geven we alle projecten in de toekomst weer op een interactieve kaart.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 wordt de aanleiding en het waarom beschreven. In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe we daar invulling aan gaan geven – het "wat gaan we daarvoor doen". Hoofdstuk 3 geeft antwoord op de vraag "wat mag het kosten?". In hoofdstuk 4 bespreken we de project resultaten. Hoofdstuk 5 beschrijft de conclusies en aanbevelingen. In het laatste hoofdstuk zitten de bijlagen.

De komende jaren gaan we verder invulling geven aan het proces. Het MJOP is daarmee een instrument dat we ieder jaar verder door ontwikkelen. Als lerende organisatie kunnen we steeds benodigde aanpassingen doen aan het proces, de communicatie en de rapportage.

2. Wat gaan we doen?

Voor het opstellen van het MJOP zijn er verschillende activiteiten, te beginnen met de kaders van het Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte. Het Integraal Beleidsplan omschrijft verschillende thema's om invulling te geven aan onderstaande strategie, waaronder het opstellen van een MJOP.

Samen met bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven ontwikkelen we en houden we de openbare ruimte duurzaam in stand tegen acceptabele maatschappelijke kosten. De benodigde beheer activiteiten dragen bij aan het verbeteren van de leefomgeving.

Voor het MJOP zijn een aantal activiteiten geformuleerd, deze komen voort uit gesprekken, bestaand beleid en ambities (waaronder het IBOR en de omgevingswet), een beeldvormingssessie met interne en externe ketenpartners (zie bijlage 1, verslag beeldvormingssessie) en beheerplannen. Deze activiteiten dragen elk op hun eigen manier bij aan het bereiken van het doel: het in stand houden van de kapitaalgoederen op de lange termijn en dat de beleidswensen hierin mee worden genomen. Samen vormen zij het kader voor het MJOP. Hieronder staan de uitgangspunten opgesomd, deze lichten we in dit hoofdstuk verder toe.

- Integraal programmeren en communiceren
- Diverse projecten op basis van gemeente brede ambities
- Projecten met bijbehorende voorbereidingstijd
- Data gedreven werken
- Gebiedsgericht werken
- Participatie

Verder behandelen we in dit hoofdstuk een aantal processen die essentieel zijn om tot een integraal MJOP te komen.

Integraal programmeren & communiceren

Integraal programmeren vormt het uitgangspunt voor het MJOP, de basis hiervoor ligt bij de geprioriteerde projecten per vakdiscipline (riolering, wegen, kunstwerken etc.). Als we verder kijken dan de basis zijn ook andere gemeentelijke programma's van belang. Denk hierbij aan verkeer, ruimtelijke ordening, woningbouw en gezondheid, met eigen programma's en de beleidsthema's van beheer. Een ander onderdeel van integraal programmeren is de planning van werkzaamheden van externe stakeholders zoals nutspartijen, het waterschap, de woningstichting en inwoners. Ook hen betrekken we bij het beheer van de openbare ruimte en de programmering.

Naast het integraal beheren van de openbare ruimte gaan we ook op een integrale manier communiceren. Op dit moment geven we alleen de programma's van de vakdisciplines op kaart weer, in de toekomst vullen we dit aan met andere beleidsthema's en informatie van betrokken partijen. Op deze manier hebben we een integraal overzicht van wat er gebeurt in de openbare ruimte en kunnen we samen optrekken.

Diverse projecten & processen

We voeren projecten uit op verschillende niveaus, wat ze in de toekomst allemaal gemeen hebben is dat we invulling geven aan gemeente brede ambities. De drie verschillende categorieën voor projecten passen bij de werkwijze van de gemeente Dalfsen en sluiten aan bij onze financiën, ze zijn:

1. Objectgerichte projecten
2. Werk-met-werk projecten
3. Integrale projecten

Objectgerichte projecten

Wanneer combineren met andere beheerdisciplines niet mogelijk is en werkzaamheden wel noodzakelijk zijn programmeren we objectgerichte projecten. Objectgerichte werkzaamheden richten zich op één object/beheerdiscipline, zoals een brug of speelplaats. In deze categorie projecten gaat het ook om projecten zoals onderhoud bosplantsoenen en vervanging van brugdekken.

In het MJOP zijn per vakdiscipline en per planjaar de objectgerichte projecten inzichtelijk.

Werk-met-werkprojecten

Wanneer het mogelijk is om werkzaamheden vanuit verschillende beheerdiscipline te combineren programmeren we werk-met-werk projecten. Door het combineren van werkzaamheden werken we effectief, zowel op het gebied van voorbereidingstijd en kosten als op het gebied van het voorkomen van overlast voor inwoners. Bij projecten op de langere termijn kijken we naar kansen voor het meenemen van andere gemeentelijke beleidsthema's en bredere maatschappelijke opgaven.

Integrale projecten

Wanneer het mogelijk is om beheerwerkzaamheden te combineren met andere opgaven of werkzaamheden programmeren we integrale projecten. Bij de integrale projecten koppelen we gemeente brede opgaven en ambities op het gebied van bijvoorbeeld klimaatadaptatie, biodiversiteit, duurzaamheid en gezondheid mee met groot onderhouds- of vervangingsopgaven in een bepaald gebied. Het gaat meestal om projecten op grotere schaal, waarbij vaak een complete herinrichting van de openbare ruimte plaatsvindt en verschillende gelden/geldstromen gecombineerd worden.

Projectplanning

Voor de tactische vertaling is er gekozen voor drie mogelijke tijdsvensters:

0 – 2 jaar

In de komende twee jaar voeren we projecten uit die al langer op de planning stonden en reeds financieel gedekt zijn. Ook gaat het om objectgerichte projecten of kleinere werk-met-werkprojecten.

2 – 5 jaar

In de periode twee tot vijf jaar voeren we projecten uit die meer voorbereidingstijd hebben en/of voor deze periode al gepland zijn. Projecten met meer voorbereidingstijd zijn meestal van het type werk-met-werk of integraal. Hierdoor kunnen voor dit soort projecten van tevoren middelen aangevraagd worden.

5 – 10 jaar

Het vooruitkijken naar vijf tot tien jaar geeft ons de kans om projecten te koppelen aan gemeentelijke beleidsthema's en maatschappelijke opgaven. Ook voor externe partijen geeft dit duidelijkheid en overzicht.

Data gedreven werken

De gemeente heeft de wens om meer data gedreven te gaan werken. Dit ondersteunt ook het doel van dit MJOP om integraal te gaan werken. De onderlegger van het MJOP is het beheersysteem met daarin alle areaal en kwaliteitsgegevens van de openbare ruimte en de aanwezige kapitaalgoederen van de gemeente Dalfsen.

De gemeente gebruikt het beheersysteem iAsset, dit systeem is op dit moment nog niet volledig gevuld. Er staan zowel technische als financiële gegevens in. Deze gegevens worden gebruikt om onderhoud- en vervangingskosten te berekenen. Daarnaast kunnen de gegevens ook geografisch worden weergegeven. Deze kaart speelt een belangrijke rol in het definiëren van werk-met-werk- en integrale projecten. Dit doen we voornamelijk door groot onderhoud en vervangingsopgaven letterlijk op de kaart over elkaar heen te leggen. Wegen, riolering en civiele kunstwerken zijn hierin leidend. Spelen, openbare verlichting en groen zijn over het algemeen volgend.

Het beheersysteem heeft alle mogelijkheden die nodig zijn voor het opstellen van een integraal MJOP. Om dat te kunnen bereiken worden in eerste instantie alle kapitaalgoederen en alle werkpakketten voor de kapitaalgoederen toegevoegd. Dan kan er op de kaart, op een relatief eenvoudige manier, een goede selectie plaatsvinden van werk-met-werk projecten. Ook is het dan mogelijk de doorrekening van de verschillende werk-met-werk projecten te maken met het eigen beheersysteem. Een volgende stap in de doorontwikkeling is dat ook de projecten vanuit de andere domeinen een plaats krijgen binnen het beheersysteem. Dan kunnen deze gebruikt worden bij het identificeren van integrale projecten. Daarnaast kan de kaart van het beheersysteem gebruikt worden voor zowel de interne als voor de externe communicatie naar ketenpartners en inwoners.

Gebiedsgericht werken

Met de vaststelling van de Omgevingsvisie en de komst van het nieuwe college heeft Dalfsen het gebiedsgericht werken omarmd. Ook in het MJOP is hier aandacht aan besteedt. Er is niks vervelender dan dat er binnen korte tijd verschillende keren werkzaamheden zijn binnen een kern of wijk.

Door integraal alle groot onderhoud en vervangingsopgaven in beeld te brengen op de digitale kaart wordt vanuit beheer aan de voorkant gekeken of groot onderhoud en vervanging gecombineerd kunnen worden. Daarmee wordt de overlast voor inwoners zoveel mogelijk beperkt. Tevens wordt er duidelijk wanneer binnen een wijk bepaalde werkzaamheden in de buitenruimte gaan plaatsvinden. Hiermee kunnen we verwachtingsmanagement beter organiseren. Soms is een klacht of wens immers nog niet meteen op te lossen, maar wel over een aantal jaar. Daarbij geeft deze integrale manier van werken ook de mogelijkheid om inwoners (vroegtijdig) te betrekken bij de ontwikkelingen in hun kern of buurten en kunnen mensen hun wensen en ideeën beter inbrengen.

Participatie

Door middel van participatie betrekken we de direct betrokkenen op drie verschillende momenten bij het Meerjaren Onderhoudsprogramma.

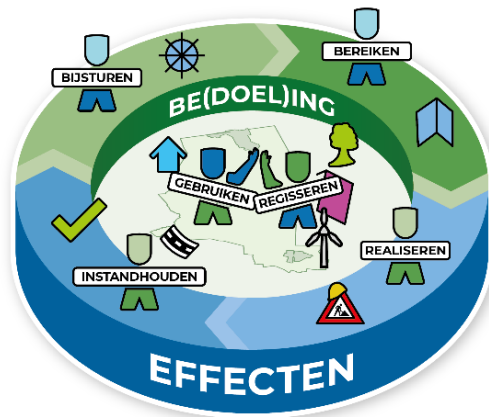
1. Bij de voorbereiding van de integrale planning worden de wensen, zoals deze door plaatselijke belangenorganisaties zijn ingebracht, meegenomen.
2. Tijdens het proces krijgen de direct betrokkenen de mogelijkheid om op basis van de projecten, die vanuit beheer zijn geïdentificeerd, aan te geven waar ze mogelijkheden zien om aan te haken. Dit noemen we meekoppelkansen.
3. Bij de start van elk project worden de direct betrokkenen betrokken en wordt uitgelegd wat het project inhoudt en welke kaders (financieel, technisch, sociaal) er zijn. Binnen deze kaders kunnen zij meedenken en meedoen.

2.1 Processen

Om tot een daadwerkelijk integraal MJOP te komen dat aansluit bij het bovenstaande zijn er drie processen die cyclisch doorlopen gaan worden. Voor de detail uitwerking van de processen zie bijlage 2 'Processen selectie integrale projecten'

Projectinitiatieven vanuit vakdisciplines

Vanuit de vakdisciplines inventariseren we op basis van levenscyclus en kwaliteit welke objecten in de nabije toekomst in aanmerking komen voor groot onderhoud en vervanging. In het beheersysteem actualiseren we alle objecten per vakdiscipline. Per projectinitiatief geven we aan wat de bijdrage is aan de beheerthema's zoals die in het IBOR 'Buiten voor elkaar' zijn gedefinieerd. Het resultaat is een lijst met objectgerichte projecten en een actuele digitale kaart waarop alle projectinitiatieven per vakdiscipline ingevuld zijn.

Figuur 1, PDCA cyclus beheer

Werk-met-werk projecten vanuit team beheer

Met deze lijst als basis gaat het team beheer op zoek naar kansen om projecten samen te voegen. Dit doen we bijvoorbeeld bij projecten in hetzelfde gebied, die starten in hetzelfde tijdvak en/of op basis van politieke keuzes. Ook doen we dit om financiële voordelen en overlast te beperken. Op de kaart voegen we de objectgerichte projecten en bijbehorende arealen samen. Op deze manier kunnen we ook de benodigde kosten opnieuw berekenen en toevoegen aan de kaart. Door dit proces te doorlopen bekijken we de werken op een integrale manier. Het resultaat van dit proces is een groslijst projecten met daarop de objectgerichte projecten en werk-met-werk projecten. We kijken vervolgens naar de beschikbare middelen en resources, op basis daarvan bepalen we welke projecten daadwerkelijk door kunnen gaan. Zo ontstaat een definitieve lijst met werk-met-werk en objectgerichte projecten.

Verbreden van projectinitiatieven tot integraal MJOP

De projectenlijst die tot nu toe uit het proces is gekomen presenteren we op een projectenmarkt aan interne collega's en externe partijen. Zo brengen we samen de kansen in beeld om vanuit onze projecten aan te sluiten op andere beleidsthema's en maatschappelijke opgaven. Met deze informatie gaan we een integraal Meerjaren Onderhoudsprogramma voor de openbare ruimte schrijven.

De groslijst van projecten valt onder de verantwoordelijkheid van de eenheid beheer openbare ruimte. De integrale projecten werken we bij de start van het project verder uit. We brengen daarbij in beeld wat verschillende scenario's kunnen zijn en welke middelen daarvoor nodig zijn. Indien nodig kan voor een integraal project aanvullend krediet aangevraagd worden bij de gemeenteraad. Voor dit soort projecten werken we met aparte projectleiders.

2.2 Planning

Het maken van een MJOP kost tijd, zeker omdat er veel opgaven en disciplines zijn die in de openbare ruimte samenkomen. Goed afstemmen daartussen vergt tijd. Daarnaast kost het betrekken van inwoners en externe partijen altijd veel tijd, dit geldt soms ook voor interne participatie. De doorlooptijd van het proces om te komen tot een actueel, gedragen en door de gemeenteraad vastgesteld MJOP is ca. 3 jaar. College en gemeenteraad worden met dit voorstel gelijk vanaf het begin meegenomen om samen dit proces te doorlopen en te ontwikkelen. Schematisch ziet dit er ongeveer zo uit zoals op de volgende pagina. Jaar 1 is januari van het jaar waarop het MJOP in werking treedt en we beginnen met de eerste voorbereidingen voor projecten.

Het is verstandig de looptijd van het MJOP gelijk op te laten lopen met de P&C-cyclus. Binnen de gemeente Dalfsen worden de integrale beheer- en beleidsplannen geschreven in cycli van 4 jaar. Daarom heeft ook het MJOP een looptijd van 4 jaar. Wel zal elk jaar de planning van het MJOP geüpdatet worden binnen de P&C-cyclus zodat tijdig budget voor vervanging en onderhoud inzichtelijk wordt.

Borgen en verbeteren MJOP

De gemeente Dalfsen is een lerende organisatie. Dat geldt ook voor de eenheid openbare ruimte. Het proces zoals dat nu omschreven is zal in de komende jaren geborgd en verbeterd worden.

PLANNING MJOP	mrt jaar 1	apr jaar 1	mei jaar 1	jun jaar 1	jul jaar 1	aug jaar 1	sep jaar 1	okt jaar 1	nov jaar 1	dec jaar 1	jan jaar 2	feb jaar 2	mrt jaar 2	apr jaar 2	mei jaar 2	jun jaar 2	jul jaar 2	aug jaar 2	sep jaar 2	okt jaar 2	nov jaar 2	dec jaar 2	jan jaar 3	feb jaar 3	mrt jaar 3	apr jaar 3	mei jaar 3	jun jaar 3	jul jaar 3	aug jaar 3	sep jaar 3	okt jaar 3	nov jaar 3	dec jaar 3	jan jaar 4			
Integraal beheerplan gereed incl. MJOP/Opgave																																						
Op basis van onderhoud-vervanging lijst projectinitiatieven maken per opgave																																						
Vorbereiden project initiatieven																																						
Initiatieven beoordelen op IBOR thema's																																						
Selecteren werk-met-werk en objectgerichte projecten																																						
Doorrekenen werk-met-werk projecten																																						
Maken lijst werk-metwerk en object gerichte projecten																																						
Beoordelen projecten op beschikbare middelen en capaciteit																																						
Projectenmarkt																																						
Maken projectenlijst, integrale, werk-met-werk en objectgerichte projecten																																						
Schrijven MJOP																																						
Vaststellen MJOP college																																						
Vaststellen MJOP in raad																																						
Opnemen gevolgen MJOP in PPN																																						
Vaststellen PPN																																						
Vaststellen begroting																																						
Start uitvoering																																						

Figuur 2, Planningscyclus MJOP

Het borgen doen we door middel van het eenheidsplan en de jaarlijkse eenheidsplanning. We zorgen dat dit wat betreft planning aansluit op de cycli die we gebruiken bij het maken van het integraal beheer- en beleidsplan. Binnen de eenheid openbare ruimte wijzen we een proceseigenaar aan. De voortgang van het MJOP krijgt een vaste plaats op de agenda van de gebruikelijke overlegstructuur en de P&C-cyclus.

Om het proces continu te verbeteren gebruiken we het Plan-Do-Check-Act model (PDCA). Dit model doorlopen we kort nadat het MJOP is opgeleverd. Op deze manier kunnen we op basis van ervaring verbeteringen doorvoeren. Dit om ervoor te zorgen dat het proces sneller verloopt en/of het resultaat beter is. Bij elke processtap doorlopen we het PDCA-model en voeren we verbeteringen uit aan het toekomstige proces. Het model bestaat uit vier stappen: bereiken, realiseren, in stand houden en bijsturen.

Bereiken: Als het MJOP is vastgesteld gaan we terugkijken op het proces. Op basis van deze evaluatie maken we verbetervoorstellen voor het proces en/of het resultaat voor de nieuwe cyclus.

Realiseren: De verbetervoorstellen worden doorgevoerd in het proces en het proces wordt opnieuw doorlopen.

In stand houden: Bij de evaluatie vergelijken we de doorgevoerde verbeteringen met onze verwachtingen voor het resultaat van die verbeteringen. Eventueel doen we voorstellen voor nieuwe/andere verbeteringen.

Bijsturen: De nieuwe/andere verbeteringen nemen we op in het MJOP-proces (of juist niet).

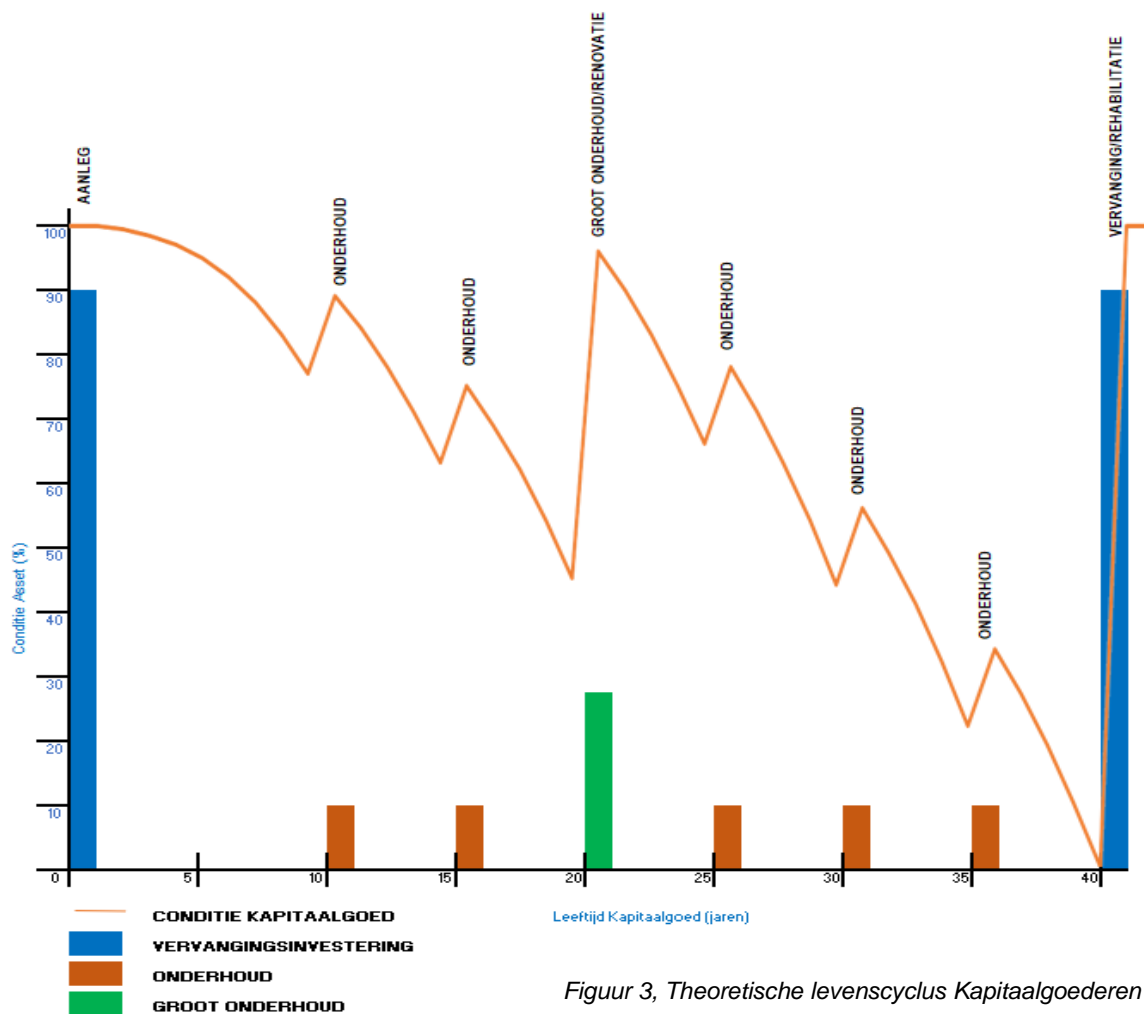
3. Kosten

In het hoofdstuk kosten gaan we in op de soorten kosten die er ontstaan door kapitaalgoederen binnen de gemeente Dalfsen. Per vakdiscipline verdiepen we de kosten en hoe deze gedekt worden.

3.1 Soorten kosten kapitaalgoederen

Bij het aanleggen en onderhouden van kapitaalgoederen worden de kosten geraamd op basis van de levenscyclus van de kapitaalgoederen. Dit is van het moment van aanleg tot het moment van volledige vervanging.

In het onderstaand plaatje is schematisch weergegeven hoe de levenscyclus van kapitaalgoederen eruit kan zien.

Figuur 3, Theoretische levenscyclus Kapitaalgoederen

De oranje lijn geeft de conditie van het kapitaalgoed weer. Op de Y-as is de conditie van het kapitaalgoed weergegeven op de X-as is het tijdverloop in jaren te zien.

De verticale balkjes geven de hoeveelheid geld (kapitaal) weer, die gemoeid is met het in stand houden van het kapitaalgoed. De blauwe balkjes zijn de investeringsbedragen voor de aanleg en/of volledige vervanging, de rode balkjes geven het onderhoud weer en de groene balk staat voor het groot onderhoud.

Na de investering en nieuwe aanleg wordt er op twee manieren onderhoud gepleegd aan de kapitaalgoederen, namelijk onderhoud en groot onderhoud. Met dit onderhoud, wordt de conditie van het kapitaalgoed weer enigszins verhoogd. Maar onderhoud is ook vooral om de veiligheid op het gewenste niveau te houden of incidentele reparaties uit te voeren.

Groot onderhoud wordt één of twee keer tijdens de levenscyclus uitgevoerd. Hierbij worden grote werkzaamheden aan het kapitaalgoed uitgevoerd om de verwachte levensduur in stand te houden.

3.2 Kosten en dekking kapitaalgoederen

De gemeente Dalfsen heeft een groot vermogen geïnvesteerd in kapitaalgoederen in de openbare ruimte zoals verhardingen, civiele kunstwerken, groen en riolering. Deze kapitaalgoederen hebben een belangrijke maatschappelijke en financiële waarde. In dit hoofdstuk gaan we in op de kosten en dekking van kapitaalgoederen.

Algemene uitgangspunten financiën MJOP

Voor de veiligheid van alle gebruikers van kapitaalgoederen is onderhoud noodzakelijk. Maar wij hebben ook een financiële verantwoordingsplicht. Het BBV onderscheidt twee typen kapitaalgoederen:

- Met economisch nut - Dit zijn de kapitaalgoederen waar je inkomsten uit kunt genereren. Voor de openbare ruimte gaat dit bijvoorbeeld om het rioolstelsel en begraafplaatsen. Hier kun je immers heffingen en rechten voor innen. Het BBV stelt dat deze investeringen moeten worden geactiveerd.
- Met maatschappelijk nut - Dit zijn kapitaalgoederen waar geen inkomsten uit te halen zijn, maar die wel duidelijk een publieke functie hebben. Het gaat dan bijvoorbeeld om wegen, water en groenvoorzieningen. Met ingang van 2017 moeten deze investeringen ook worden geactiveerd.

Onderhoud of investering

Om goede financiële verantwoording af te leggen is het van belang om onderstaande begrippen uit elkaar te houden. De termen (groot) onderhoud en vervangen worden nog vaak door elkaar gebruikt.

Onderhoud: “Alle (geplande en niet geplande) maatregelen aan of op elementen in de openbare ruimte, die in het beheer zijn van de gemeente en nodig zijn voor het gedurende de levensduur in stand houden of herstellen van het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau.”

Groot onderhoud: “Alle planbare maatregelen aan of op elementen in de openbare ruimte, die in het beheer zijn van de gemeente en nodig zijn voor het gedurende de levensduur in stand houden of herstellen van het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau, als gevolg van slijtage door gebruik waarbij de cyclus groter is dan jaarlijks.”

Vervanging: “Vervangen van een element of onderdeel in de openbare ruimte, die in het beheer is van de gemeente en aan het einde is van de levensduur. De inrichting en het door de gemeenteraad vastgestelde kwaliteitsniveau verandert niet. Er is sprake van een nieuwe technische levensduur van het element of onderdeel. We maken onderscheid in twee manieren om de vervanging te bekostigen.”

Dekking

Voor Dalfsen hanteren we (conform de financiële verordening) de onderstaande uitgangspunten voor de dekking van de verschillende kosten:

- 1 Onderhoud 100% en altijd ten laste van de exploitatie
- 2 Groot onderhoud is instand houden van de oorspronkelijke levensduur kapitaalgoed. Totdat de definitieve toekomstige kosten in beeld zijn komen deze kosten ten laste van de exploitatie.
- 3 Investeringsen < € 25.000 altijd in één keer ten laste van de exploitatie
> € 25.000 activeren en afschrijven. De afschrijvingslasten (kapitaallasten) komen volledig ten laste van exploitatie

Componentenmethode

Bij investeringen maken we gebruik van de zogenaamde componentenmethode (conform BBV). De componentenmethode is methode waarbij gelijksoortige investeringen bij elkaar worden opgeteld en dan gezien worden als één investering met activering en kapitaallasten. Binnen de componentenmethode hanteren we de volgende definities/uitgangspunten.

- We kijken naar de totale uitgave in één jaar voor het vervangen van object(en) en/of component(en) met eenzelfde levensduur. Wanneer dit boven de € 25.000,- uitkomt wordt dit als een investering gezien.

Voor de toepassing van de componentenmethode voor de verschillende vakdisciplines zijn er gedetailleerde afspraken gemaakt. Zie hiervoor bijlage 3, financiële afspraken.

Algemene uitgangspunten

- a. Voor de beschikbare budgetten wordt aangesloten bij de budgetten zoals die in het IBOR 'Buiten voor elkaar' zijn vastgesteld en doorgevoerd in de programmabegroting.
- b. Als beheeruitgangspunt gelden de vastgestelde kwaliteitsniveaus.
- c. Voor de indexatie sluiten we aan bij de indexatiepercentages van de perspectiefnota.

3.3 Financiën per vakdiscipline

In deze paragraaf beschrijven we per vakdiscipline hoe het huidige budget voor deze vakdiscipline eruit ziet en wat de gevolgen voor het budget 2024 (en verder) zijn op basis van de uitgangspunten en de gevolgen van de meerjaren planning.

Civiele kunstwerken

Voor de kosten en dekking van deze kosten voortkomend uit de vakdiscipline civiele kunstwerken zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

- De recente inspectie van de civiele kunstwerken is de input voor de benodigde budgetten.

Budgetten

Civiele kunstwerken											
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Huidige exploitatie											
Onderhoud	€ 52.681	€ 53.576	€ 54.486	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413
Groot onderhoud	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Kapitaalslasten	€ 3.600	€ 3.600	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal	€ 56.281	€ 57.176	€ 54.486	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413	€ 55.413
Toekomstige exploitatie											
		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Onderhoud		€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000	€ 18.000
Groot onderhoud		€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000	€ 75.000
Enmalige dotatie		€ 128.000									
Kapitaalslasten			€ -	€ -	€ 12.176	€ 19.894	€ 19.894	€ 26.542	€ 33.105	€ 37.813	€ 42.962
Totaal		€ 93.000	€ 93.000	€ 93.000	€ 105.176	€ 112.894	€ 112.894	€ 119.542	€ 126.105	€ 130.813	€ 135.962
Investeringen MJOP		€ -	€ -	€ 487.025	€ 308.740	€ -	€ 265.920	€ 262.500	€ 188.338	€ 205.963	€ -
Verschil exploitatie											
		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Onderhoud		€ 35.576	€ 36.486	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413	€ 37.413
Groot onderhoud		€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000	€ -75.000
Enmalige dotatie		€ -128.000									
Kapitaalslasten		€ 3.600	€ -	€ -	€ -12.176	€ -19.894	€ -19.894	€ -26.542	€ -33.105	€ -37.813	€ -42.962
Saldo		€ -35.824	€ -38.514	€ -37.587	€ -49.763	€ -57.481	€ -57.481	€ -64.129	€ -70.692	€ -75.400	€ -80.549

Verdere afspraken vakdiscipline civiele kunstwerken:

Het budget voor onderhoud civiele kunstwerken wordt vanaf 2024 gesplitst in een budget voor onderhoud en een budget voor groot onderhoud.

We vormen een voorziening 'civiele kunstwerken' voor groot onderhoud. Hiermee kunnen fluctuaties in groot onderhoudskosten worden geëgaliseerd. Elk jaar wordt € 75.000 gedoteerd aan de voorziening. Om in het eerste jaar ook het benodigde groot onderhoud te kunnen uitvoeren wordt in 2024 eenmalig € 128.000 extra gedoteerd aan de voorziening.

Het verloop van de voorziening zal er als volgt uitzien:

Figuur 4, Verloop voorziening civiele kunstwerken

Voor civiele kunstwerken zijn de investeringen vanuit de inspectie vastgesteld. De kapitaallasten worden meegenomen in de exploitatie vanaf het moment dat ze ontstaan. Op het moment dat de kapitaallasten ontstaan wordt het exploitatiebudget verhoogd met de kapitaallasten.

Na de volgende inspectie van alle civiele kunstwerken, over 4 jaar, wordt de dotatie aan de voorziening 'civiele kunstwerken' geëvalueerd en eventueel aangepast.

Openbare verlichting

Voor de kosten en dekking van deze kosten voortkomend uit de vakdiscipline openbare verlichting zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

- De afgelopen jaren is er op basis van beleid "Licht en Donkerte" en een door de raad verleend krediet geïnvesteerd in de openbare verlichting. De versnelde uitvoering van het verLEDden van de openbare verlichting wordt uitgevoerd in 2023 en 2024, met een uitloop in 2025.
- De recente inspectie van de openbare verlichting is de input voor de benodigde budgetten.
- In 2021 is al besloten om de reguliere vervanging van masten en armaturen te activeren. De jaarlijkse afschrijvingslasten van de investeringen worden gedekt uit de huidige exploitatielasten.
- In de meerjarenplanning is rekening gehouden met het versneld verLEDden en het separate budget wat daarvoor beschikbaar is gesteld. De genoemde budgetten voor vervanging zijn de budgetten buiten het project verLEDden.

Budgetten

Openbare verlichting											
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Huidige exploitatie											
Onderhoud	€ 177.319	€ 180.334	€ 183.400	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518
Groot onderhoud	€ 102.434	€ 104.175	€ 115.382	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343
Kapitaalslasten	€ 9.918	€ 9.279	€ 9.279	€ 9.279							
Totaal	€ 289.671	€ 293.788	€ 308.061	€ 313.140	€ 303.861	€ 303.861	€ 303.861	€ 303.861	€ 303.861	€ 303.861	€ 303.861
Toekomstige exploitatie		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Onderhoud	€ 177.319	€ 180.334	€ 183.400	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518	€ 186.518
Groot onderhoud	€ 102.434	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Kapitaalslasten (huidig)	€ 9.918	€ 9.279	€ 9.279	€ 9.279							
Kapitaalslasten verLEDden			€ 10.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000	€ 20.000
Kapitaalslasten investeringen				€ 13.484	€ 3.014	€ 594	€ 2.508	€ 13.508	€ 7.920	€ 8.012	€ 4.492
Kapitaalslasten	€ 9.279	€ 28.558	€ 71.321	€ 94.335	€ 114.929	€ 137.437	€ 170.945	€ 198.865	€ 226.877	€ 251.369	
Totaal	€ 189.613	€ 211.958	€ 257.839	€ 280.853	€ 301.447	€ 323.955	€ 357.463	€ 385.383	€ 413.395	€ 437.887	
Investeringen MJOP masten	€ -	€ 376.200	€ 52.800	€ 150.700	€ 29.700	€ 28.600	€ 675.400		€ 55.000	€ 81.400	
Investeringen MJOP armaturen	€ -	€ 149.000	€ -	€ -	€ -	€ 48.400		€ 198.000	€ 172.800	€ 71.600	
Verschil exploitatie		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Onderhoud	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Groot onderhoud	€ 104.175	€ 115.382	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343	€ 117.343
Kapitaalslasten Totaal	€ -	€ -19.279	€ -62.042	€ -94.335	€ -114.929	€ -137.437	€ -170.945	€ -198.865	€ -226.877	€ -251.369	
Saldo	€ 104.175	€ 96.103	€ 55.301	€ 23.008	€ 2.414	€ -20.094	€ -53.602	€ -81.522	€ -109.534	€ -134.026	

Verdere afspraken vakdiscipline openbare verlichting:

Door de afspraken in het kader van de componentenmethode is er nauwelijks meer sprake van groot onderhoud voor openbare verlichting. Vanaf 2024 wordt het budget dat voor groot onderhoud beschikbaar was ingezet om de kapitaallasten voor openbare verlichting te dekken. Overschotten van de exploitatie vallen jaarlijks vrij naar de algemene middelen.

Bij de volgende inspectie van de openbare verlichting (over 4 jaar) worden de bedragen weer aangepast n.a.v. de financiële gevolgen van de inspectie.

Wegen

In het komende jaar worden alle 20.000 wegvakken van de gemeente Dalfsen geïnspecteerd en worden de restlevensduur en de kosten voor groot onderhoud per wegvak vastgesteld.

Op basis van de resultaten van de inspecties wordt ook duidelijk in welk jaar investeringen nodig zijn en in welk jaar de kosten voor groot onderhoud gemaakt gaan worden. Deze gegevens zijn de input om de budgetten te evalueren en eventueel aan te passen.

Groen

Voor de kosten en dekking van de kosten voortkomend uit de vakdiscipline groen zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

- Bij het toepassen van de componentenmethode (zie bijlage 3, financiële afspraken) is er voor groen afgesproken dat er geen investeringen zullen zijn die geactiveerd worden. Alles wordt vanuit de exploitatie budgetten uitgevoerd zoals dat tot nu toe altijd het geval is geweest.

Spelen

Voor de kosten en dekking van de kosten voortkomend uit de vakdiscipline spelen zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

- Voor spelen wordt op dit moment gewerkt aan nieuw beleid. Daarom is er in 2019 al besloten dat er alleen onderhoud plaatsvindt aan de huidige speeltoestellen en speelondergronden. Nadat het nieuwe beleid, 'spelen, ontmoeten en bewegen' is vastgesteld kan er ook een Meerjaren Onderhoudsprogramma voor spelen worden opgesteld.

Straatmeubilair

Voor de kosten en dekking van de kosten voortkomend uit de vakdiscipline straatmeubilair zijn de volgende uitgangspunten gebruikt:

- Voor straatmeubilair zijn binnen de componentenmethode (zie bijlage 3, financiële afspraken) zoals deze door Dalfsen wordt toegepast geen afspraken gemaakt. In de praktijk zal vervanging van assets binnen straatmeubilair onder de € 25.000 blijven waardoor alle kosten gedekt moeten worden binnen de exploitatie.

Financiële consequenties exploitatie 2024 en verder

STRUCTUREEL	Financiële consequenties exploitatie 2024 en verder										
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	
Civiele kunstwerken	€ -35.824	€ -38.514	€ -37.587	€ -49.763	€ -57.481	€ -57.481	€ -64.129	€ -70.692	€ -75.400	€ -80.549	
Openbare verlichting	€ 104.175	€ 96.103	€ 55.301	€ 23.008	€ 2.414	€ -20.094	€ -53.602	€ -81.522	€ -109.534	€ -134.026	
Totaal saldo	€ 68.351	€ 57.589	€ 17.714	€ -26.755	€ -55.067	€ -77.575	€ -117.731	€ -152.214	€ -184.934	€ -214.575	
INCIDENTEEL											
Totaal	€ -128.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

4. Resultaten

Het proces om te komen tot integrale projecten en een Meerjaren Onderhoudsprogramma is het afgelopen half jaar doorlopen. In dit hoofdstuk staan de resultaten en de inzichten die dit heeft opgeleverd.

Tevens is er op basis van de verkregen inzichten aangegeven welke (verbeter) acties er ondernomen worden.

4.1 Projectresultaten

Het doorlopen van het proces heeft op dit moment als resultaat de volgende 3 werk-met-werk projecten opgeleverd:

1. Wethouder Prinsstraat, Nieuwleusen

Aanleiding:

- Bomen te groot voor omgeving/overlast
- Bestrating verouderd, slijtage, verzakkingen, boomwortelopdruk
- Groot onderhoud aan huisaansluitingen riolering

Kansen:

- Klimaatbestendig maken (mee koppel kans)
- Verbeteren uitstraling en inrichting
- Realiseren klimaatadaptieve maatregelen
- Rekening houden met zonnepanelen
- Participatie bewoners

Figuur 5, kaart Wethouder Prinsstraat, Nieuwleusen

Figuur 6, overzicht Wethouder Prinsstraat, Nieuwleusen

2. Ruitenborgstraat, Dalfsen

Aanleiding:

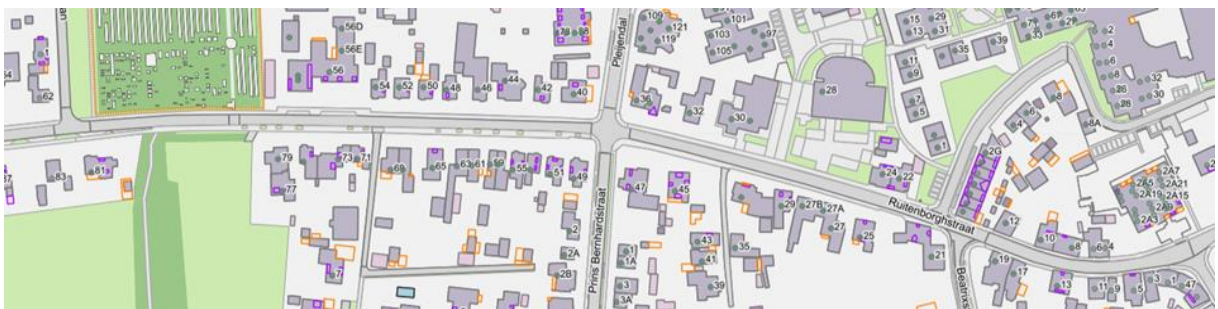
- Herstel historische bomenstructuur
- Verbeteren uitstraling en inrichting

Kansen:

- Rekening houden met zonnepanelen
- Groot onderhoud aan huisaansluitingen riolering
- Bestrating verbeteren i.v.m. boomworteldruk

Figuur 7, overzicht Ruitenborgstraat, Dalfsen

Figuur 8, kaart Ruitenborgstraat, Dalfsen

3. Vossersteeg, Ankum

Aanleiding

- Onderhoud bestrating
- Vervanging riolering
- Groeiplaatsverbetering bomen

Kans

- Verbeteren uitstraling

Figuur 9, overzicht Vossersteeg, Ankum

Figuur 10, kaart Vossersteeg, Ankum

De projecten zijn ook besproken op de projectenmarkt. Dat gaf weer nieuwe kansen waardoor het zo kan zijn dat een of meerder van deze projecten uit kan groeien tot een integraal project.

De drie werk-met-werk projecten worden moeten verder worden verder uitgewerkt in een aantal scenario's per project. Daarbij wordt de samenwerking met andere disciplines en thema's binnen en buiten de gemeente Dalfsen gezocht die tijdens de projectenmarkt aangegeven hebben te willen participeren in de projecten.

Als in de verdere uitwerking van de scenario's voor de drie werk-met-werk projecten ook invulling gegevens gaat worden aan ambities van andere interne of externe partijen kunnen deze projecten alsnog uitgroeien tot integrale projecten.

De verschillende scenario's per project worden doorgerekend. Aan de gemeenteraad wordt apart per project een scenariokeuze met de financiële onderbouwing en dekkingsplan voorgelegd. De gemeenteraad kan dan een goede integrale afweging maken.

5. Conclusies en aanbevelingen

Het proces is nu één keer doorlopen en heeft op verschillende momenten tot conclusies en verbeterpunten geleid. Hieronder een aantal conclusies en aanbevelingen die in de komende jaren gaan leiden tot een beter proces om te komen tot een completer Meerjaren Onderhoudsprogramma

5.1 Data gedreven werken tools

Het beheersysteem heeft een cruciale positie in het hele proces. Zowel bij de selectie om te komen tot objectgerichte en werk-met-werk als ook om te komen tot integrale projecten. Tijdens het doorlopen van het proces kwamen we tot de volgende conclusies:

- Niet alle vakdisciplines hebben de benodigde beheergegevens volledig in het beheersysteem opgenomen.
- Voor een aantal vakdisciplines is niet volledig inzichtelijk welke projecten er in de periode 3 tot 10 jaar te verwachten zijn. Hiervoor was ook geen directe noodzaak in de gehanteerde werkwijze. Een aantal vakdisciplines werken met een korte planningshorizon van ongeveer 3 jaar voor onderhoud en vervanging.
- Het beheersysteem is voor een aantal vakdisciplines ingericht met maatregelpakketten en actuele norm(kosten). Voor een aantal disciplines ontbreken deze werkpakketten en de norm(kosten)
- Er zijn ook andere partijen dan Beheer Openbare Ruimte actief in de buitenruimte. Denk hierbij intern aan Ruimtelijke Ontwikkeling en extern aan NUTS-partijen, waterschap en woningbouwvereniging. Activiteiten van die partijen kunnen de keuze voor werk-met-werk projecten beïnvloeden. Voeg aan het beheersysteem de kaarten met de werkzaamheden van andere interne en externe partijen toe voordat de keuze voor werk-met-werk projecten wordt gemaakt.
- Het beheersysteem is niet continu 'up to date'. Zowel wat betreft de arealen als de werkpakketten en norm(kosten).

Deze conclusies leiden voor het beheersysteem tot de volgende aanbeveling:

Het is nodig om een plan van aanpak databeheer MJOP te ontwikkelen. De gegevensbeheerder en de beheerders binnen de vakdisciplines gaan in een gezamenlijke inspanning er voor zorgen dat het beheersysteem volledig wordt ingericht op de processen die nodig zijn voor het opstellen van een compleet en integraal Meerjaren Onderhoudsprogramma Openbare Ruimte.

Daarbij worden er ook afspraken gemaakt hoe het beheersysteem 'up to date' blijft.

5.2 Processen

Bij het doorlopen van de processen om te komen tot integrale projecten kwamen we tot de volgende conclusies:

- De kaders voor de selectie van werk-met-werk projecten zijn niet exact vast te leggen. De uitgangspunten zijn gedefinieerd, maar deze zullen in gesprekken moeten leiden tot de selectie van de werk-met-werk projecten.
- De beeldvormingssessie gaf al aan dat er een sterke drang tot integraal werken bestond. Dit werd bevestigd in de 'projectenmarkt' waar is gesproken over concrete integrale samenwerking bij projecten. Zowel intern tussen de verschillende afdelingen als ook met externe partijen.
- Doordat nog niet alle gegevens beschikbaar zijn was het nog niet mogelijk om te komen tot integrale projecten. Wel kunnen de nu geselecteerde werk-met-werk projecten nog evolueren naar integrale projecten als bij de uitwerking ook andere interne en/of externe stakeholders aansluiten.

Deze conclusies leiden tot de volgende aanbevelingen:

De drie resultaatprojecten worden zo spoedig mogelijk opgepakt met alle vakdiscipline en interne en externe partijen die dit hebben aangegeven op de projectenmarkt. De projecten worden samen met de bewoners uitgewerkt en voorgelegd aan de raad.

Er wordt een plan van aanpak gemaakt om op korte termijn het hele proces nogmaals te kunnen doorlopen zodat de integrale samenwerking meer vorm zal gaan krijgen en het programma kan uitgroeien tot een Meerjaren Onderhoudsprogramma.

Er wordt een procesverantwoordelijke aangewezen die verantwoordelijk wordt voor het proces om te komen tot een integraal meerjarenprogramma met een Meerjaren Onderhoudsprogramma voor de vakdisciplines

5.3 Kosten

De conclusies voor het deel kosten zijn reeds beschreven in hoofdstuk 3. De gevolgen voor de exploitatiebegroting staan in onderstaande tabel.

STRUCTUREEL	Financiële consequenties exploitatie 2024 en verder									
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Civiele kunstwerken	€ -35.824	€ -38.514	€ -37.587	€ -49.763	€ -57.481	€ -57.481	€ -64.129	€ -70.692	€ -75.400	€ -80.549
Openbare verlichting	€ 104.175	€ 96.103	€ 55.301	€ 23.008	€ 2.414	€ -20.094	€ -53.602	€ -81.522	€ -109.534	€ -134.026
Totaal saldo	€ 68.351	€ 57.589	€ 17.714	€ -26.755	€ -55.067	€ -77.575	€ -117.731	€ -152.214	€ -184.934	€ -214.575
INCIDENTEEL										
Totaal	€ -128.000	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -

6. Bijlagen

BIJLAGE 1 Verslag beeldvormingssessie

BIJLAGE 2 Processen selectie integrale projecten

BIJLAGE 3 Financiële afspraken

BIJLAGE 4 Memo Cyber Adviseurs 2021

BIJLAGE 5 Motie kwaliteit wegen